

Posudek na habilitační práci Petera Adamíka:

Fenologie a migrace ptáků ve středoevropském regionu

Habilitační spis kolegy Adamíka se na 231 stranách zabývá časovými aspekty ptačí migrace, což je téma aktuální v kontextu probíhajících klimatických změn, ale také zajímavé z hlediska základních ekologických otázek. Práce obsahuje krátký úvod, souhrnný komentář k přiloženým vědeckým článkům a kapitolám z Atlasu migrace ptáků ČR a vlastní soubor 19 publikovaných prací, kde je autor vesměs na významných místech.

Text zahajuje krátký úvod, vzhledem k rozsahu práce spíše abstrakt, který čtenáři do značné míry vyjasňuje autorovy motivace věnovat se vybraným tématům a zároveň vysvětluje dělení práce do tří tematických okruhů: (i) fenologie odvozená z kroužkovacích dat, (ii) sledování migrace konkrétních druhů pomocí geolokátorů, (iii) organizace ročního cyklu ptáků a faktorů, které ho ovlivňují. Úvod je zajímavý, ale je spíše autorovým vyjádřením bez širšího odborného kontextu, což mi přijde škoda. Nečekal jsem rešerši, ale trochu více rozvinutá tvrzení vysvětlující odborný význam zaměření práce by mě potěšila.

Tento úvodní nedostatek je částečně kompenzován v následujících komentářích k jednotlivým studiím. V nich autor popisuje velmi subjektivně svoji cestu studovaným oborem. Přitom nezapře své propojení s muzeálním prostředím, když popisuje, kdo, kdy a kde co udělal, a zároveň z něj vyskakuje rezignace na latinskou nomenklaturu ptáků. Text obsahuje řadu zajímavých poznatků o *natural history* ptačích druhů a zároveň explicitně zmiňuje genezi spoluprací se studenty, čímž explicitně naplňuje podstatu akademické hodnosti docenta. Místy působí text zvláště, když příliš neformálně jmenuje spolupracující kolegy nebo opakovaně líčí a hodnotí celkem marginální útrapy s recenzním řízením. Habilitační práce je zásadním milníkem v životě vysokoškolského pedagoga a po právu obsahuje osobní zhodnocení dosavadní dráhy, ale při čtení jsem měl tu a tam pocit, že je to na úkor odborného vyjádření. V proudu myšlenek a informací jsem ale narazil na skvělé pasáže. Například na straně 15 najdete odstavec o tahu lindušek úhorních přes noc, který nejenže představuje pro vědu překvapivé zjištění, ale je také plný nakažlivého entuziasmu.

Kapitolky Závěr a Poděkování jsou opravdu minimalistické. Závěr vlastně není moc závěrem, poněvadž „jen“ velmi stručně hodnotí autorův přínos oboru a poděkování je velmi nekonkrétní. Ale budiž, koneckonců z předchozího i následujícího textu jsou konkrétní jména jasná.

Z mého ekologického pohledu přináší práce řadu zajímavých poznatků. Za nejcennější považuji popis kombinovaného vlivu klimatické změny, četnosti semenných let a aktivity plchů velkých na hnízdni ztráty v budkách hnízdících pěvců, zejména lejsků bělokrkých. Ten hezky dokumentuje variabilitu ekologických vazeb v moravských lesích v poutavém

příběhu. Vůbec nejvíce se mi líbí třetí oddíl práce: „Od popisu k pochopení mechanismů a klíčových faktorů“. Práce publikované v časopisech *Scientific Reports*, *Journal of Avian Biology*, *Ecology and Evolution*, *Behavioral Ecology and Sociobiology* a *BMC Ecology* se dotýkají docela zásadních principů fungování ptačí migrace, které jsou přenositelné i na jiné než studované druhy. Práce o způsobu přeletu Sahary drobnými pěvci (Adamík et al. 2016, *Scientific Reports*), která dokládá, že se ji snaží zdolat co nejrychleji i za cenu dlouhého nepřetržitého letu, přináší data potřebná k rozlousknutí konfliktu mezi klasickým pozorováním Moreaua, který tvrdil, že Saharu musí ptáci přeletět v jednom zátahu, a Bairleinovými vhledy, tuším z 80. let 20. století, o existenci „stopover“ míst v malých oázách uprostřed pouště. Výsledky této práce předávám svým studentům i já na přednášce z ekologie ptáků. Stejně tak se mi líbí studie o „carry-over“ efektech u lejsků bělokrkých (Brieds et al. 2018, *Behavioral Ecology and Sociobiology*).

Na Petera si dovolím několik otázek:

1. Ve výše zmiňované práci o *carry-over* efektech (studie 18) se píše, že vyšší rodičovská investice vede k opožděné migraci podzimní, ale uspíšené jarní následující jaro, přičemž ptáci s vyšší investicí strávili v průměru méně času na zimovišti... Pozdější tah si dokážu vysvětlit jednoduše, ale proč letět zpět do Evropy dříve? To ptáky „hnízdni úspěch“ tak namotivoval na další hnízdění? Nebyl rozdíl i v něčem jiném, třeba v umístění zimovišť?
2. Ve studii o „sprint migration“ (studie 17) jsou lejscí bělokrčí, když to zjednoduším, dvojího typu. Ti, kteří vyletí dřív a letí pomalu a ti, kteří vyletí později a letí rychleji. Autoři spekulují významu rozdílných strategií doplňování zásob (fueling strategy). Jak konkrétně si to mám představit? Je možné, že roli hraje i personalita ptáků, co se o ní ví v kontextu migrace?
3. Migrace ptáků je výsledek obecnějšího přírodního fenoménu, který mě odborně velmi přitahuje, totiž sezónnosti prostředí. Jak na sezónnost může působit probíhající klimatická změna? Zatímco africká sezónnost je dána vodou, takže ji klimatické extrémy mohou zvyšovat (ve smyslu rozdílu mezi maximálním a minimálním množstvím srážek), ta temperátní spíše teplotou, takže oteplování by sezónnost mohlo tlumit. Co na to tažní ptáci, pořád se jim vyplatí zimovat v Africe a užít si jich Evropa tolik, když populace nenarazí na tvrdý zimní limit (*sensu* Ashmole)?
4. Je fascinující, kolik poznatků lze o migraci ptáků zjistit terénní prací na hnízdišti. Je zároveň jasné, že jejich přímé sledování *en route* nebo přímo na zimovištích by bylo nesmírně obohacující. Měl Peter někdy možnost se za tažnými ptáky vydat do Afriky, a případně kam by se za nimi vydal a co by studoval, kdyby se taková příležitost v budoucnu objevila?

Celkově mohu konstatovat, že přečtení habilitační práce Petera Adamíka mě naplnilo přesvědčením, že během své dlouhodobé akademické práce vytvořil kvantitativně i

kvalitativně velmi hodnotný soubor vědeckých poznatků o migraci evropských ptáků, který bezpochyby je a bude součástí pevného a mezinárodně využívaného základu budoucího studia tohoto zásadního ekologického fenoménu. Peterova práce navíc dokládá jeho schopnost interagovat v akademickém světě i spolupracovat s mladšími kolegy, což je nezbytným předpokladem pro působení v univerzitním prostředí. Peterova práce podle mého soudu naplňuje předpoklady k udělení akademické hodnosti docenta na Univerzitě Palackého v Olomouci, práci tudíž rád a plně doporučuji k úspěšnému habilitačnímu řízení.

V Praze 21. září 2026

David Hořák